

Motion till riksdagen

1988/89:L419

av Kent Carlsson (s)

Registrerad samlevnad för homosexuella

Riksdagen har under de senaste åren fört en rad debatter och fattat en rad beslut av betydelse för homosexuella. Trots oenighet om de enskilda besluten har debatterna visat en samstämmighet beträffande likaberättigande för homosexuella, som når över partigränserna. Det finns inget tvivel om att denna politiska välvilja också avslöjar den allmänna stämningen hos svenska folket. Det accepteras i allt högre grad att homosexuella lever ett liv i överensstämmelse med sin läggning och att förhållandet mellan två personer av samma kön, på samma sätt som förhållandet mellan två personer av skilda kön, bygger på kärlek, ömsesidigt ansvarstagande och solidaritet.

1973 uttalade riksdagen att "samlevnad mellan två parter av samma kön är från samhällets synpunkt en fullt acceptabel samlevnadsform" (LU 1973:20 s.116). Den naturliga konsekvensen av detta måste bli att diskriminering på olika områden undanröjs. Fortfarande 1989 är dock homosexuella särbehandlade inom ett så viktigt område som rätten till stabil samlevnad. I dag finns möjlighet för homosexuella att leva under äktenskapsliknande förhållanden, s. k. sambo. Äktenskap, såväl borgerligt som kyrkligt ingånget, är dock förbehållet de heterosexuella. Samlevnad som sambo ger visst skydd, bl. a. beträffande bostad och vissa arvsfrågor. Det ger dock inte tillgång till den heltäckande lagstiftning som ger gifta par skydd bl. a. i civil-, social- och skatterättsligt hänseende.

Homosexuella kan i några fall ersätta bristen på lagstiftning, t. ex. genom upprättande av testamente, särskilda avtal m. m. men detta är dyrt och omständligt. Under det dryga år som sambolagstiftningen varit i kraft har många homosexuella sambopar upptäckt att man inte får det skydd som skulle behövas, och att många frågor inte är reglerade.

Exempelvis medger i dag avtalet om statlig grupplivförsäkring inte att homosexuell sambo insätts som förmånstagare. Den pågående AIDS-epidemin har gjort att många homosexuella efterlevande har drabbats hårt av detta.

Det är dags att komplettera den befintliga sambolagstiftningen och ge homosexuella par som så önskar tillgång till samma juridiska skydd som äktenskapet ger. Opinionen är sannolikt inte mogen för kyrklig eller borgerlig vigsel för homosexuella. Den form som återstår är då registrering med samma rättsverkan som äktenskap (med vissa undantag).

Frågan om samlevnad för homosexuella har utretts under 1980-talet. SOU 1984:63 undersökte konsekvenserna av följande reformer:

1. Homosexuellt äktenskap mellan två parter av samma kön. Samtliga regler som gäller makar tillämpas för dem som ingår homosexuellt äktenskap.

2. Registrerad samlevnad. Registrering i särskild ordning. Samtliga regler som gäller för makar tillämpas för registrerad samlevnad.

3. Äktenskapsliknande förhållanden (sambo). Viss lagstiftning har samma rättsverkningar som äktenskap.

Beträffande äktenskap konstaterade utredningen att det inte framstår "som omotiverat att två människor av samma kön skall kunna få ingå äktenskap med varandra". Man beslöt dock att inte föreslå äktenskap med hänsyn till den rådande allmänna opinionen.

Beträffande registrerad samlevnad konstaterade utredningen: "I takt med att synen på homosexuella ändras kan det finnas anledning att ånyo överväga familjelagssakkunnigas förslag från 1972 om någon form av civil registrering som konstituerande för de rättsverkningar som blir följden av dagens vigsel. Dessa överväganden bör givetvis även omfatta den homosexuella samlevnadsformen." Man beslöt dock att inte föreslå registrerad samlevnad framför allt med hänvisning till att detta då bara skulle få utnyttjas av homosexuella och därför kunde "framstå som ett onödigt utpekande av grupp" och därmed "befästa rådande fördomar".

Argumentationen är märklig med tanke på att homosexuella redan är utsatta för särlagstiftning på många områden och att den som vill utnyttja sina rättigheter enligt lagen om homosexuella sambor tvingas deklarerera sin sexuella läggning, exempelvis vid tvist om gemensam bostad.

De homosexuellas krav på en samlevnadsform som ger tillgång till äktenskapslagstiftningens rättsverkningar måste vägas mot de eventuella invändningar som finns, t. ex. det olämpliga i att inrätta en ny samlevnadsinstitution. Eftersom samhället tydligen inte är moget för homosexuellt äktenskap finns ingen annan väg att gå än att skapa en ny institution. Viktigt är också att nuvarande lagstiftning står i strid med riksdagens klara uttalanden om att homosexuell samlevnad är en "fullt acceptabel" form ur samhällets synvinkel.

I Danmark behandlas för närvarande ett lagförslag i folketinget som avser registrerad samlevnad. Det kallas "Lag om registrerat partnerskap" (L117) och syftar till att ge homosexuella par samma rättigheter som gifta heterosexuella par med vissa undantag.

I stort sett har registrerat partnerskap samma rättsverkan som äktenskap. Första paragrafen i förslaget lyder i fri översättning: "Två personer av samma kön kan låta registrera sitt partnerskap." Flera paragrafer stadgar undantag från de rättsverkningar som äktenskapet ger, t. ex. 4 § som säger att adoptionslagens regler om makar inte används för registrerat partnerskap.

I förslaget trycker man starkt på det självklara i att homo- och heterosexuella behandlas lika i lagen. Man nämner dock att HIV/AIDS har lett till en "fokusering" av behovet av bättre möjligheter till stabila relationer för homosexuella. Lagen är föreslagen att träda i kraft 1 juli 1989. Förslaget liknar i många delar ett tidigare lagförslag som lades i folketinget 1988. Förslaget antogs i förberedande läsningar men hann inte slutbehandlas

innan nyval utlystes. Det danska förslaget är bra och kan i tillämpliga delar användas som underlag för ett motsvarande svenskt förslag. På några punkter bör dock ett svenskt förslag skilja sig från det danska, exempelvis bör registrerad samlevnad endast vara tillgänglig för homosexuella.

Eftersom riksdagen inte anser att homosexuella par bör få adoptera barn, kan man genom särskild skrivning slå fast att registrerad samlevnad inte ger rätt till adoption.

Mot. 1988/89
L419

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om ny lag om registrerad samlevnad för homosexuella i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1989

Kent Carlsson (s)